



7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)



Koordynatorzy:

2013-2014: Wojciech Mróz, Natalia Mikita

2006-2008: Robert Stańko

Eksperti lokalni:

2014: Banaś-Stankiewicz Urszula; Heise Waldemar, Ćwiklińska Paulina, Jarzombkowski Filip, Kasprzyk Sławomir, Koczur Anna, Krawczyk Rafał, Kujawa-Pawlaczyk Jolanta, Naks Przemysław, Nobis Marcin, Pawlikowski Paweł, Pech Paweł, Stawowczyk Krzysztof, Urban Danuta, Wołkowycki Marek

2013: Piwowarczyk Renata, Koczur Anna, Przemyski Alojzy, Utracka-Minko Barbara

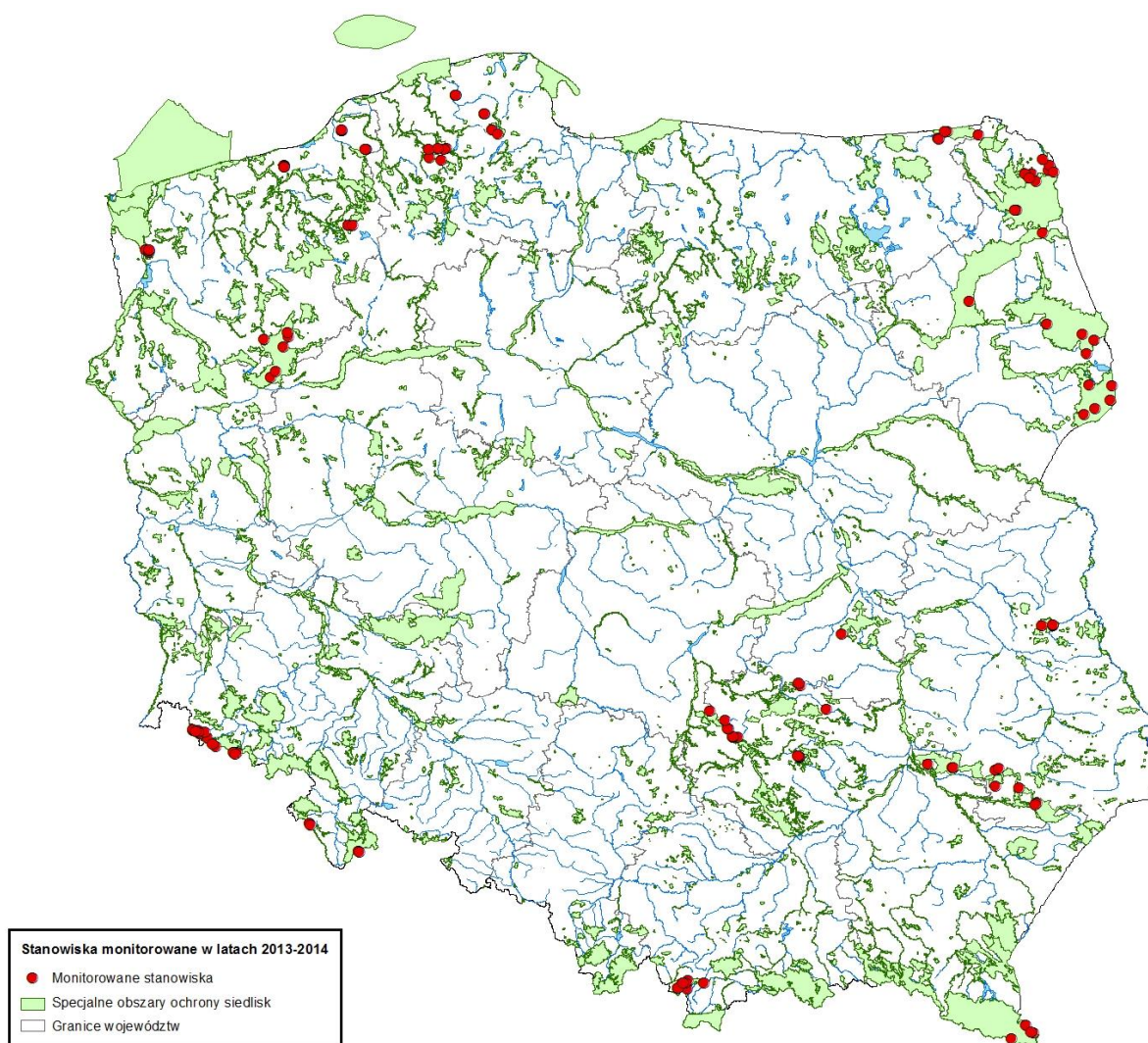
2006-2008: Banaś-Stankiewicz Urszula; Herbich Jacek, Jarzombkowski Filip, Koczur Anna, Krawczyk Rafał, Kujawa-Pawlaczyk Jolanta, Nobis Marcin, Pawlikowski Paweł, Stawowczyk Krzysztof, Urban Danuta, Wołkowycki Marek, Piwowarczyk Renata, Koczur Anna, Utracka-Minko Barbara

W Polsce siedlisko występuje w regionach biogeograficznych alpejskim i kontynentalnym.

Liczba stanowisk monitoringowych oraz ich lokalizacja na tle obszarów

Reprezentatywność wyników pod względem lokalizacji

Monitoring prowadzono w latach 2013 i 2014 na 132 stanowiskach, lista stanowisk jest reprezentatywna. Badania terenowe w roku 2013 wykonano na 20 stanowiskach, w tym na 3 stanowiskach w regionie alpejskim oraz na 17 stanowiskach w regionie kontynentalnym; natomiast w roku 2014 badania wykonano na 112 stanowiskach, w tym na 9 stanowiskach w regionie alpejskim i na 103 stanowiskach w regionie kontynentalnym.





Wyniki badań

Podsumowanie wyników badań wskaźników na stanowiskach

Tab. 1. Wskaźniki na stanowiskach – region alpejski

Parametr	Wskaźnik	Ocena (12 stanowisk)				Suma
		FV	U1	U2	XX	
		właściwa	niezadawalająca	Zła	Nieznana	
Powierzchnia siedliska		6	6	0	0	12
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	8	4	0	0	12
	Melioracje odwadniające	5	7	0	0	12
	Obce gatunki inwazyjne	12	0	0	0	12
	Obecność krzewów i drzew	6	5	1	0	12
	Odpowiednie uwodnienie	4	5	3	0	12
	Pokrycie i struktura gatunków torfowców	8	4	0	0	12
	Pozyskanie torfu	10	2	0	0	12
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	4	6	2	0	12
	Struktura powierzchni torfowiska (obecność dolinek i kęp)	6	5	1	0	12
	Ocena parametru specyficzna struktura i funkcje	3	6	3	0	12
Perspektywy ochrony		4	8	0	0	12

Wskaźniki

Gatunki charakterystyczne

Na 8 stanowiskach (66%) występują co najmniej 3 gatunki torfowców oraz 2 gatunki roślin naczyniowych. Wśród mszaków są to m. in. płonnik właściwy *Polytrichum strictum*, torfowiec czerwonawy *Sphagnum rubellum*, torfowiec brunatny *Sphagnum fuscum*, torfowiec magellański *Sphagnum magellanicum* oraz *Mylia anomala*. Wśród gatunków roślin naczyniowych charakterystycznych dla siedliska 7110 odnotowano: modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia*, turzyca skąpokwiatowa *Carex pauciflora*, wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*, żurawina błotna *Oxycoccus palustris*, żurawina drobnolistkowa *Oxycoccus microcarpus*. Wskaźnik został oceniony na U1 na następujących stanowiskach, położonych w Bieszczadach: Dźwiniacz, Litmirz, Tarnawa Niżna i Wołosate. Na tych stanowiskach obserwowano stosunkowo niewielkie pokrycie gatunków charakterystycznych.

Melioracje odwadniające

Na niektórych stanowiskach na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich rowy melioracyjne występują u podnóża kopuły podciętej skarpią poeksploatacyjną lub biegną w bezpośrednim sąsiedztwie torfowiska, jednak rowy te nie oddziałują bardzo drastycznie na warunki wodne torfowiska. Rowy te są spłycone i zarośnięte na stanowisku Puścizna Mała, na stanowisku Łysa Puścizna rowy wpływają tylko na brzeżną część stanowiska, natomiast na stanowisku Puścizna Wielka 1 mimo, że rowy są regularnie czyszczone topografia terenu zmniejsza ich oddziaływanie. Również stanowisk w Bieszczadach były oceniane na U1 (Dźwiniacz, Litmirz, Tarnawa Niżna i Wołosate). Na tych stanowiskach obserwowano efekty przeprowadzonych uprzednio melioracji.



Obce gatunki inwazyjne

Na żadnym ze stanowisk monitorowanych w latach 2013-2014 nie odnotowano występowania obcych gatunków inwazyjnych. W związku z tym wszystkie stanowiska zostały ocenione na FV.

Obecność krzewów i drzew

W przypadku połowy stanowisk pokrycie drzew i krzewów w obrębie siedliska jest właściwe występują tam m. in. sosna błotna *Pinus x rhaetica*, sosna kosa *Pinus mugo*, sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*. Na jednym stanowisku (Wołosate Bieszczadach) wskaźnik oceniono na U2 ze względu na obecność świerka, brzozy brodawkowatej oraz kruszyny. Pozostałe stanowiska oceniono na U1, były to: trzy stanowiska w Bieszczadach (Dźwiniacz, Litmirz oraz Tarnawa Niżna) i dwa stanowiska na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich (Łysa Puścizna, Za Lasem Kaczmarka). Na tych stanowiskach obserwowano ekspansję sosny zwyczajnej, świerka i brzozy.

Odpowiednie uwodnienie

Wskaźnik ten oceniono na FV na 4 stanowiskach zlokalizowanych na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich (Przymiarki, Za Lasem Kaczmarka, Puścizna Wlk. oraz Puścizna Wielka 1). Poziom wód gruntowych występuję tam między 1 a 5 cm pod powierzchnią gruntu. Z kolei najgorzej oceniono 3 stanowiska w Bieszczadach (Dźwiniacz, Tarnawa Niżna i Wołosate) – na tych stanowiska poziom wody gruntowej jest niższy od 25 cm. Pośrednie oceny otrzymało część stanowiska z Torowisk Orawsko-Nowotarskich (Baligówka, Jasiowska Puścizna, Łysa Puścizna, Puścizna Mała) oraz jedno stanowisko w Bieszczadach – Litmirz.

Pokrycie i struktura gatunków torfowców

Pokrycie powierzchni torfowiska przez torfowce jest właściwe na większości z badanych stanowisk (8 z 12), na których wartość wskaźnika waha się między 80 a 97% powierzchni siedliska. Największe pokrycie występuje na stanowiskach Puścizna Mała oraz Puścizna Wielka 1. Niższą ocenę tego wskaźnika (U1) otrzymały 4 stanowiska zlokalizowane w Bieszczadach (Dźwiniacz, Litmirz, Tarnawa Niżna i Wołosate).

Pozyskanie torfu

Na stanowiskach Łysa Puścizna oraz Puścizna Mała stan wskaźnika jest niezadowalający. Pozyskiwanie torfu na tych stanowiskach w XX wieku było intensywne, kopuła torfowiska została podcięta z trzech jego stron, obecnie torf jest pozyskiwany sporadycznie. Na pozostałych stanowiska nie obserwowano pozyskiwania torfu, w związku z czym wskaźnik został oceniony na FV.

Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych

Wskaźnik oceniony na FV na czterech stanowiskach, wszystkie z nich są zlokalizowane na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich (Przymiarki, Puścizna Wielka 1, Puścizna Wlk., Puścizna Mała). Najgorzej oceniono (oceny U2) stanowisko Baligówka oraz stanowisko Wołosate. Pozostałe stanowiska otrzymały oceny U1. Główną przyczyną niskich ocen tego wskaźnika było występowanie wrzосу zwyczajnego *Calluna vulgaris*, związane z przesuszeniem kopuły torfowiska na badanych stanowiskach.

Struktura powierzchni torfowiska (obecność dolinek i kęp)

Wskaźnik ten został oceniony na FV na połowie stanowisk, wszystkie z tych stanowisk były zlokalizowane na terenie Torfowisk Orawsko-Nowotarskich. Ocenę U2 uzyskały tylko stanowisko Wołosate w Bieszczadach, gdzie zaobserwowano torfowisko o zatartej strukturze kępkowo-dolinkowej, mszar zdominowany przez *Sphagnum capillifolium*.

Wszystkie trzy stanowiska należą do torfowisk o strukturze kępkowo-dolinkowej jednak naturalnych dolinek jest niewiele w obrębie torfowiska. Mszar jest wykształcony prawidłowo. Wskaźnik został oceniony jako właściwy.



Na stanowiskach monitorowanych w roku 2014 wskaźnik ten oceniono na FV tylko na 3 stanowiskach na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich – Jasiowska Puścizna, Puścizna Wielka i Za Lasem.

Tab. 2. Wskaźniki na stanowiskach – region kontynentalny

Zestawienie ocen wskaźników stanu ochrony siedliska przyrodniczego na badanych stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym) (wartości w tabeli oznaczają liczbę stanowisk)

Parametr	Wskaźnik	Ocena (17 stanowisk)				Suma
		FV	U1	U2	XX	
		właściwa	niezadowolająca	zła	nieznana	
	Powierzchnia siedliska	75	30	15	0	120
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	94	16	10	0	120
	Melioracje odwadniające	82	25	13	0	120
	Obce gatunki inwazyjne	116	3	1	0	120
	Obecność krzewów i drzew	45	62	13	0	120
	Odpowiednie uwodnienie	82	35	3	0	120
	Pokrycie i struktura gatunków torfowców	68	36	16	0	120
	Pozyskanie torfu	108	11	1	0	120
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	76	29	15	0	120
	Struktura powierzchni torfowiska (obecność dolinek i kęp)	75	26	19	0	120
	Ocena parametru specyficzna struktura i funkcje	28	56	36	0	120
	Perspektywy ochrony	65	41	9	5	120

Gatunki charakterystyczne

Na 94 stanowiskach (77%) występują co najmniej 3 gatunki torfowców oraz 2 gatunki roślin naczyniowych. Wśród mszaków są to m. in. płonnik właściwy *Polytrichum strictum*, torfowiec kończysty *Sphagnum fallax*, torfowiec czerwony *Sphagnum rubellum*, torfowiec brunatny *Sphagnum fuscum*, torfowiec magellański *Sphagnum magellanicum* oraz *Mylia anomala*. Wśród gatunków roślin naczyniowych charakterystycznych dla siedliska 7110 odnotowano: modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia*, turzyca skąpokwiatowa *Carex pauciflora*, wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*, żurawina błotna *Oxycoccus palustris*, żurawina drobnolistkowa *Oxycoccus microcarpus*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, bagnica torfowa *Scheuchzeria palustris*. Wskaźnik został oceniony na U2 na następujących 10 stanowiskach (8%): Basen Środkowy – Gugny, Czerlonka, Głuszec, Gnieździska 2, Michnówka, Olszanka 14, Olszanka 7, Olszanka 8, Olszanka 9, Olszanka A.

Melioracje odwadniające

Wskaźnik oceniono na FV na 67% stanowisk. Oceny U1 uzyskało 22% stanowisk, natomiast U2 – 11% stanowisk. Najgorzej oceniono 13 stanowisk, były to: Bagnisko, cz. Wschodnia, Dąbrowa Kozłowska, Gnieździska 2, Gorbacz, Nad Halą, Olszanka 14, Olszanka 3, Olszanka 7, Olszanka 8, Olszanka 9, Olszanka A, Topieliska, część południowa, Wręgi Wschodnie. Wskazywano zarówno na skutki dawnych odwodnień, jak i na obecne rowy melioracyjne, torfianki i inne elementy związane z infrastrukturą melioracyjną.

Obce gatunki inwazyjne

Prawie na wszystkich badanych stanowiskach nie odnotowano obcych gatunków inwazyjnych. Jedynie na dwóch stanowiskach obecność spowodowała niższe oceny wskaźnika. W przypadku stanowiska Gnieździska 2 w obszarze Ostoja Przedborska stwierdzono, że na obrzeżach torfowiska masowo obsiewa się nawłóć późna *Solidago gigantea*, w związku z tym wskaźnik oceniono na U2. Z kolei stanowisko Ruda w



Ostoi Przedborskiej oceniono na U1, w związku z odnotowaniem kilkudziesięciu osobników *Erechtites jastrzębcowaty* *Erechtites hieraciifolia* na skraju torfowiska.

Obecność krzewów i drzew

Około połowy stanowisk (51%) oceniono na U1, oceny FV przyznano w przypadku 46 stanowisk (38%) natomiast na U2 oceniono 13 stanowisk. Najgorzej ocenionymi stanowiskami były: Dąbrowa Kozłowska, Dziedzinka, Gnieździska 2, Lipowe Pole Plebańskie, Rezerwat Białe Ługi 2, Rezerwat Białe Ługi 3, Rezerwat Białe Ługi 4, Rezerwat Uroczysko Kramnik, Skupowo, Supraśl, Topieliska, część południowa, Waliły, Zubrowy Ług.

Odpowiednie uwodnienie

Najczęściej przyznawano oceny FV (70%) stanowisk, na U1 oceniono 33 stanowiska (27%), natomiast oceny U2 otrzymały tylko 3 stanowiska. Najgorzej ocenianymi stanowiskami były: Czerlonka w Puszczy Białowieskiej, Dąbrowa Kozłowska w Puszczy Kozienickiej oraz Gnieździska 2 w Ostoi Przedborskiej. Na tych stanowiskach poziom wody był niższy od 30 cm poniżej powierzchni torfowiska.

Pokrycie i struktura gatunków torfowców

Pokrycie powierzchni torfowiska przez torfowce jest właściwe na większości z badanych stanowisk (57%), na których wartość wskaźnika waha się między 80 a 97% powierzchni siedliska. Oceny U1 otrzymało 30% stanowisk, a ocenę U2 – 15 stanowisk (12%). Najgorzej oceniano stanowiska: Bagnisko, cz. Wschodnia, Basen Środkowy – Gugny, Czerlonka, Dąbrowa Kozłowska, Głuszec, Gnieździska 2, Kozaki Osuchowskie 1, Kozaki Osuchowskie 2, Lipa, Michnówka, Olszanka 14, Olszanka 8, Olszanka A, Topieliska, część południowa, Wielkie Bagno.

Pozyskanie torfu

Zdecydowana większość stanowisk została oceniona na FV (109 stanowisk, 91%). Jedynie 10 stanowisk (8%) oceniono na U1, były to: Borzytuchowski Kociołek, Buda Ruska, Dąbie, Godzierz, Jedle1, Jedle2, Łebskie Bagno 3, Łebskie Bagno 4, Łebskie Bagno 5, Mnin. Tylko jedno stanowisko oceniono na U2, było to stanowisko Gnieździska 2 w Ostoi Przedborskiej. Na tym stanowisku obserwuje się intensywną eksploatację torfu.

Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych

Wskaźnik oceniony na FV na 76 stanowiskach (63%). Ponadto 29 stanowisk (24%) oceniono na U1, a 15 stanowisk (12%) na U2. Najgorzej ocenianymi stanowiskami były: Bagnisko, cz. Wschodnia, Basen Środkowy – Gugny, Czerlonka, Głuszec, Lipa, Lipowe Pole Plebańskie, Nad Halą, Olszanka 14, Olszanka 3, Olszanka 7, Olszanka 8, Olszanka 9, Olszanka A, Rezerwat, Uroczysko Kramnik, Wręgi Wschodnie. Do zaobserwowanych gatunków ekspansywnych należą: trzęślica modra *Molinia caerulea*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*, borówka bagienna *Vaccinium uliginosum* i sit rozpierzchły *Juncus effusus*.

Struktura powierzchni torfowiska (obecność dolinek i kęp)

Wskaźnik ten został oceniony na FV na 64% stanowisk, oceny U1 przyznano 24 stanowiskom (20%), natomiast na U2 oceniono 19 stanowisk (16%), Najgorzej oceniane stanowiska to: Barak, Basen Środkowy – Gugny, Czerlonka, Głuszec, Gnieździska 2, Kozaki Osuchowskie 1, Kozaki Osuchowskie 2, Kozióren, Lipa, Lipowe Pole Plebańskie, Michałów Wiejski, Michnówka, Obary 2, Olszanka 14, Olszanka 3, Olszanka 7, Olszanka 8, Olszanka 9, Olszanka A.



Podsumowanie i porównanie ocen stanu ochrony siedliska przyrodniczego, w tym jego parametrów na badanych stanowiskach

Tab. 3. Parametry i ocena ogólna stanu ochrony na stanowiskach oraz porównanie wyników badań w regionie alpejskim

Obszar NATURA 2000 (województwo , jeżeli nie leży w obszarze)	Stanowisko	Oceny na stanowiskach							
		Powierzchnia siedliska		Specyficzna struktura i funkcja		Perspektywy ochrony		Ocena ogólna	
		Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań
Torfowiska Orawsko-Nowotarskie PLH120016	Łysa Puścizna	U1	U1	U1	U1	XX	U1	U1	U1
Torfowiska Orawsko-Nowotarskie PLH120016	Puścizna Mała	FV	FV	FV	U1	XX	U1	FV	U1
Torfowiska Orawsko-Nowotarskie PLH120016	Puścizna Wielka 1	FV	FV	FV	FV	XX	FV	FV	FV
Bieszczady PLC180001	Wołosate	U1	U1	U2	U2	FV	U1	U2	U2
Bieszczady PLC180001	Tarnawa Niżna	U1	U1	U1	U2	FV	U1	U1	U2
Bieszczady PLC180001	Litmirz	U1	U1	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Bieszczady PLC180001	Dźwiniacz	U1	U1	U1	U2	FV	FV	U1	U2
Torfowiska Orawsko-Nowotarskie PLH120016	Za Lasem Kaczmarka	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
Torfowiska Orawsko-Nowotarskie PLH120016	Puścizna Wlk.	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV
Torfowiska Orawsko-Nowotarskie PLH120016	Przymiarki	U1	FV	U1	FV	U1	U1	U1	U1
Torfowiska Orawsko-Nowotarskie PLH120016	Jasiowska Puścizna	U1	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1
Torfowiska Orawsko-Nowotarskie PLH120016	Baligówka	U1	FV	U2	U1	FV	U1	U2	U1



Suma ocen poszczególnych parametrów	FV - 3	FV - 6	FV - 2	FV - 3	FV - 7	FV - 4	FV - 2	FV - 2
	U1 - 9	U1 - 6	U1 - 8	U1 - 6	U1 - 2	U1 - 8	U1 - 8	U1 - 7
	U2 - 0	U2 - 0	U2 - 2	U2 - 3	U2 - 0	U2 - 0	U2 - 2	U2 - 3
	XX - 0	XX - 0	XX - 0	XX - 0	XX - 3	XX - 0	XX - 0	XX - 0

UWAGA! Wytłuszczonym drukiem zaznaczono stanowiska monitorowane w 2014 roku

Ocena ogólna

W regionie alpejskim na FV oceniono tylko 2 stanowiska, były to: Puścizna Wielka i Puścizna Wielka 1 na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich. Najgorzej oceniono następujące 3 stanowiska w Bieszczadach: Dźwiniacz, Tarnawa Niżna oraz Wołosate. W porównaniu do poprzednich badań ocena ogólna pogorszyła się na 3 stanowiskach: Puścizna Mała, Tarnawa Niżna i Dźwiniacz, a poprawiła się na stanowiskach: Puścizna Wielka i Baligówka.

Perspektywy ochrony oceniono na FV tylko na 4 stanowiskach. Były to stanowiska: Dźwiniacz i Litmirz w Bieszczadach oraz stanowiska Puścizna Wielka 1 i Puścizna Wielka na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich. Na pozostałych stanowiskach parametr oceniono na U1. W porównaniu do poprzednich badań ocena parametru pogorszyła się na 4 stanowiskach (z FV na U1): Wołosate, Tarnawa Niżna, Jasiowska Puścizna, Baligówka, na pozostałych stanowiskach się nie zmieniła.

Specyficzna struktura i funkcje

Parametr w regionie alpejskim został oceniony na FV na 3 stanowiskach, na U1 na 6 stanowiskach i na U2 na pozostałych 3 stanowiskach. Najgorzej oceniane stanowiska to: Dźwiniacz, Tarnawa Wyżna i Wołosate w Bieszczadach. Ocenę tego parametru obniżono w porównaniu do poprzednich badań na stanowiskach: Puścizna Mała (z FV na U1) oraz na stanowiskach Dźwiniacz i Tarnawa Niżna w Bieszczadach. Pogorszenie się tego parametru wynika głównie z pogarszającego się uwodnienia i postępującej sukcesji (zarastanie torfowisk sosną i brzozą).

Powierzchnia siedliska

Powierzchnia siedliska była oceniana w regionie alpejskim na FV na połowie stanowisk, natomiast na U1 na pozostałych stanowiskach. Brak ocen U2. Niższe oceny uzyskały stanowiska: Dźwiniacz, Litmirz, Tarnawa Niżna i Wołosate w Bieszczadach oraz Łysa Puścizna i Za Lasem Kaczmarka na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich. Oceny te w stosunku do poprzednich badań nieco się poprawiły (lepiej obecnie oceniono na części stanowisk na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich. Na niskie oceny tego parametru wpłynęła przede wszystkim fragmentacja siedliska.

Tab. 4. Parametry i ocena ogólna stanu ochrony na stanowiskach oraz porównanie wyników badań w regionie kontynentalnym

Obszar NATURA 2000 (województwo jeżeli nie leży w obszarze)	Stanowisko	Oceny na stanowiskach							
		Powierzchnia siedliska		Specyficzna struktura i funkcja		Perspektywy ochrony		Ocena ogólna	
		Wyniki po- przed- nich badań	Wyniki obec- nych badań	Wyniki po- przed- nich badań	Wyniki obec- nych badań	Wyniki po przed- nich badań	Wyniki obec- nych badań	Wyniki po- przed- nich badań	Wyniki obec- nych badań
PLH260004 Ostoja Przedborska	Gnieździska 1	FV	U1	FV	U1	FV	U1	FV	U1
PLH260004 Ostoja Przedborska	Gnieździska 2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
PLH260004	Jedle 1	U2	U2	U1	U1	U2	U2	U2	U2



Ostoja Przedborska									
PLH260004 Ostoja Przedborska	Jedle 2	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
PLH260004 Ostoja Przedborska	Mnin	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
PLH260004 Ostoja Przedborska	Piskorzanie c	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
PLH260004 Ostoja Przedborska	Ruda	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	U1
PLH260040 Lasy Cisowsko-Orłowińskie	Rezerwat Białe Ługi 1	-	FV	-	U1	-	U1	-	U1
PLH260040 Lasy Cisowsko-Orłowińskie	Rezerwat Białe Ługi 2	-	FV	-	U2	-	U1	-	U2
PLH260040 Lasy Cisowsko-Orłowińskie	Rezerwat Białe Ługi 3	-	FV	-	U2	-	U1	-	U2
PLH260040 Lasy Cisowsko-Orłowińskie	Rezerwat Białe Ługi 4	-	FV	-	U2	-	U1	-	U2
pomorskie-	Borzytucho mski Kociołek	FV	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
pomorskie-	Czarne	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
pomorskie-	Dąbie	FV	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1
pomorskie-	Duże Sitno	FV	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1
pomorskie-	Godzierz	FV	FV	U1	U1	XX	U1	U1	U1
pomorskie-	Małe Sitno	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
mazowieckie	Barak	U1	U1	U2	U1	U2	FV	U2	U1
podlaskie	Skupowo	U1	U1	U1	U2	U1	U1	U1	U2
świętokrzyskie	Michałów Wiejski	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV
warmińsko-mazurskie	Botkuny I	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
warmińsko-mazurskie	Botkuny II	FV	FV	U1	U1	XX	U1	U1	U1
warmińsko-mazurskie	Botkuny III	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
warmińsko-mazurskie	Rezerwat Uroczysko Kramnik	FV	U1	U1	U2	XX	U1	U1	U2
Białe Błoto PLH220002	Białe Błoto 1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Białe Błoto PLH220002	Białe Błoto 2	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV



Białe Błoto PLH220002	Białe Błoto 3	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Białe Błoto PLH220002	Białe Błoto 4	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Dolina Biebrzy PLH200008	Basen Północny - Szuszałewo	FV	U1	FV	U1	FV	U1	FV	U2
Dolina Biebrzy PLH200008	Basen Środkowy - Gugny	U1	U1	U1	U2	U1	U1	U2	U2
Góry Białskie i Grupa Śnieżnika PLH020016	Sadzonki	FV	FV	FV	U1	FV	U1	FV	U1
Góry Białskie i Grupa Śnieżnika PLH020016	Torfowisko pod Śnieżnikiem m II (Sadzonki II)	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1
Janiewickie Bagno PLH320008	Janiewickie Bagno 3	U1	FV	FV	U1	FV	FV	U1	U1
Janiewickie Bagno PLH320008	Janiewickie Bagno 4	U1	FV	U1	U1	XX	FV	U1	U1
Janiewickie Bagno PLH320008	Janiewickie Bagno 6	U1	FV	U1	U1	XX	FV	U1	U1
Janiewickie Bagno PLH320008	Janiewickie Bagno 7	U1	FV	U1	FV	XX	FV	U1	FV
Jeziora Szczecineckie PLH320009	Brzezińskie Bagno (ms bad.)	U2	FV	U2	U1	U2	FV	U2	U1
Jeziora Szczecineckie PLH320009	Kusowo 10 (=ms bad. 3)	XX	FV	U1	U1	XX	FV	U1	U1
Jeziora Szczecineckie PLH320009	Kusowo 12	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Jeziora Szczecineckie PLH320009	Kusowo 14 (=ms bad. 2)	XX	FV	U1	FV	XX	FV	U1	FV
Jeziora Szczecineckie PLH320009	Kusowo 7	U1	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
Jeziora Szczecineckie PLH320009	Kusowo 9 (=ms ref. 1)	XX	FV	FV	FV	XX	FV	FV	FV
Karkonosze PLH020006	Bagnisko, cz. Wschodnia	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
Karkonosze PLH020006	Torfowisko koło Lučnej boudy	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV



Karkonosze PLH020006	Torfowisko na Kopie	U1	U1	U1	U1	XX	U1	U1	U1
Karkonosze PLH020006	Torfowisko na Sokolniku	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Karkonosze PLH020006	Torfowisko pod Kamienniki em	FV	FV	FV	FV	XX	FV	FV	FV
Karkonosze PLH020006	Torfowisko pod Smogornią	FV	FV	FV	FV	XX	FV	FV	FV
Karkonosze PLH020006	Torfowisko Upy	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Kurze Grzędy PLH220014	Kurze Grzędy	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Lasy Skarżyskie PLH260011	Lipowe Pole Plebańskie	FV	U2	U1	U2	FV	U2	U1	U2
Łebskie Bagna PLH220040	Łebskie Bagno 1	FV	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
Łebskie Bagna PLH220040	Łebskie Bagno 2	FV	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
Łebskie Bagna PLH220040	Łebskie Bagno 3	FV	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
Łebskie Bagna PLH220040	Łebskie Bagno 4	FV	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
Łebskie Bagna PLH220040	Łebskie Bagno 5	U1	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1
Ostoja Augustowska PLH200005	Czarny Bród	FV	FV	FV	U1	FV	U1	FV	U1
Ostoja Augustowska PLH200005	Nożegry	XX	FV	FV	U1	XX	FV	FV	U1
Ostoja Augustowska PLH200005	Pogorzelec	XX	FV	U1	U1	XX	U1	U1	U1
Ostoja Augustowska PLH200005	Przystajnia	FV	FV	U1	U1	XX	U1	U1	U1
Ostoja Augustowska PLH200005	Wierśnie	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1
Ostoja Knyszyńska PLH200006	Gorbacz	U1	U1	FV	U2	U2	U1	U1	U2
Ostoja Knyszyńska PLH200006	Supraśl	FV	U1	FV	U2	FV	U1	FV	U2
Ostoja Knyszyńska PLH200006	Waliby	FV	FV	FV	U2	FV	FV	U1	U2
Ostoja Knyszyńska	Zubrowy Ług	FV	FV	FV	U2	FV	FV	U1	U2



PLH200006									
Ostoja Poleska PLH060013	Durne Bagno 1	FV	FV	U1	U1	U1	FV	FV	U1
Ostoja Poleska PLH060013	Durne Bagno 2	U1	FV	FV	U1	XX	FV	FV	U1
Ostoja Poleska PLH060013	Torfowisko przy jeziorze Moszne	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Pojezierze Sejneńskie PLH200007	Bobrowe Bagno	XX	U1	U1	U1	XX	U1	U1	U1
Pojezierze Sejneńskie PLH200007	Buda Ruska	U1	U1	FV	U1	FV	FV	U1	U1
Pojezierze Sejneńskie PLH200007	Kozióren	XX	FV	U1	U1	XX	FV	U1	U1
Pojezierze Sejneńskie PLH200007	Wielkie Bagno	FV	U1	U1	U2	U1	XX	U1	U2
Pojezierze Sejneńskie PLH200007	Żegarskie Bagno	XX	U1	XX	U1	U1	U1	U1	U1
Puszcza Białowieska PLC200004	Czerlonka	U2	U2	U2	U2	U1	U2	U2	U2
Puszcza Białowieska PLC200004	Dziedzinka	U1	U1	FV	U2	FV	U1	U1	U2
Puszcza Białowieska PLC200004	Głuszc	U1	U1	U1	U2	U1	U1	U1	U2
Puszcza Białowieska PLC200004	Michnówka	U2	U1	U2	U1	FV	U1	U2	U1
Puszcza Kozienicka PLH140035	Dąbrowa Kozłowska	U1	U2	U2	U2	U1	U2	U2	U2
Puszcza Romincka PLH280005	Rezerwat Mechacz Wielki	FV	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV
Puszcza Romincka PLH280005	Torfowisko nad Czarną	U1	U1	FV	U1	U1	U1	U1	U1
Słowińskie Błoto PLH320016	Słowińskie Błota 1	XX	FV	FV	U1	XX	FV	FV	U1
Słowińskie Błoto PLH320016	Słowińskie Błota 2	XX	FV	FV	U1	XX	FV	FV	U1
Słowińskie Błoto PLH320016	Słowińskie Błota 3	U1	FV	U1	U1	U1	FV	U1	U1



Słowińskie Błoto PLH320016	Słowińskie Błota 5	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1
Słowińskie Błoto PLH320016	Słowińskie Błota 6	U1	FV	FV	U1	FV	FV	U1	U1
Staniszewskie Błoto PLH220027	Staniszewskie Błoto 1	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1
Torfowiska Gór Izerskich PLH020047	Borowina	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Torfowiska Gór Izerskich PLH020047	Izerskie Bagno i Torfowisko Graniczne	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Torfowiska Gór Izerskich PLH020047	Kobyła Łąka, część wschodnia	U2	U2	U1	U1	FV	U1	U2	U2
Torfowiska Gór Izerskich PLH020047	Nad Hałą	XX	U2	U1	U2	U2	U2	U2	U2
Torfowiska Gór Izerskich PLH020047	Pod Wysoką Kopą	U1	U1	U1	U1	XX	U1	U1	U1
Torfowiska Gór Izerskich PLH020047	Torfowisko Młyńskie	FV	FV	FV	FV	XX	FV	FV	FV
Torfowiska Gór Izerskich PLH020047	Wręgi Wschodnie	XX	FV	U1	U2	XX	FV	U1	U2
Torfowisko pod Zieleńcem PLH020014	Topieliska, część południowa	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
Torfowisko pod Zieleńcem PLH020014	Topieliska, część północna	FV	FV	FV	FV	XX	FV	FV	FV
Uroczyska Lasów Janowskich PLH060031	Bagno Rakowskie 2 wschód		FV		U1		FV		U1
Uroczyska Lasów Janowskich PLH060031	Bagno Rakowskie 2 zachód	U1	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Uroczyska Lasów Janowskich PLH060031	Imielty ług 1	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1
Uroczyska Lasów Janowskich PLH060031	Imielty ług 2	FV	FV	U1	U1	FV	U1	U1	U1
Uroczyska	Lipa	U1	FV	U2	U2	U2	U2	U2	U2



Lasów Janowskich PLH060031									
Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046	Okrągłe w Drawieńskim Parku Narodowym		FV		FV		FV		FV
Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046	Sicienko w Drawieńskim Parku Narodowym		FV		FV		FV		FV
Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046	Torfowisko Konotop	U1	FV	FV	FV	FV	FV	U1	FV
Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046	Torfowisko Linkowo	FV	FV	U1	FV	U1	FV	U1	FV
Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046	Torfowisko przy Płociowym (Drawieński P.N.)	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046	Torfowisko Sarbinowo	U1	FV	U1	FV	U1	FV	U1	FV
Uroczyska Puszczy Solskiej PLH060034	Kozaki Osuchowskie 1	FV	U1	U1	U2	U1	FV	U1	U2
Uroczyska Puszczy Solskiej PLH060034	Kozaki Osuchowskie 2	FV	FV	U2	U2	U1	FV	U2	U2
Uroczyska Puszczy Solskiej PLH060034	Obary 2	U1	FV	U2	U1	U1	FV	U1	U1
Uroczyska Puszczy Solskiej PLH060034	Wielkie Bagno	U1	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Uroczyska w Lasach Stepnickich PLH320033	Olszanka 14	U2	U2	U2	U2	U1	U1	U2	U2
Uroczyska w Lasach Stepnickich PLH320033	Olszanka 3	U2	U2	U2	U2	U1	U1	U2	U2
Uroczyska w Lasach	Olszanka 7	U2	U2	U2	U2	U1	U1	U2	U2



Stepnickich PLH320033									
Uroczyska w Lasach Stepnickich PLH320033	Olszanka 8	U2	U2	U2	U2	U1	U1	U2	U2
Uroczyska w Lasach Stepnickich PLH320033	Olszanka 9	U2	U2	U2	U2	U1	U1	U2	U2
Uroczyska w Lasach Stepnickich PLH320033	Olszanka A	U2	U2	U2	U2	U1	U1	U2	U2
Warnie Bagno PLH320047	Warnie Bagno 2a - Potorfie Przy Grobli	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
Warnie Bagno PLH320047	Warnie Bagno 4 - Kopuła Północna	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Warnie Bagno PLH320047	Warnie Bagno 6 - Kopuła Południowa	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Warnie Bagno PLH320047	Warnie Bagno 7 - Skraj Kopuły Południowej	U2	FV	U1	U1	U2	FV	U2	U1
Suma ocen poszczególnych parametrów		FV - 57 U1 - 40 U2 - 15 XX - 15	FV - 75 U1 - 30 U2 - 15 XX - 0	FV - 45 U1 - 62 U2 - 19 XX - 1	FV - 28 U1 - 58 U2 - 34 XX - 0	FV - 50 U1 - 38 U2 - 10 XX - 29	FV - 65 U1 - 41 U2 - 9 XX - 5	FV - 38 U1 - 66 U2 - 23 XX - 0	FV - 27 U1 - 56 U2 - 37 XX - 0

UWAGA! Wyfłuszonym drukiem zaznaczono stanowiska monitorowane w 2014 roku

Powierzchnia siedliska

Powierzchnia siedliska została oceniona na FV na 66% stanowisk. Najgorsze oceny (U2) uzyskało 15 stanowisk (12 %). Stanowiska te były położone w następujących obszarach Natura 2000: Karkonosze, Puszcza Białowieska, Puszcza Kozińska, Ostoja Przedborska, Torfowiska Gór Izerskich, Lasy Skarżyskie, Uroczyska w Lasach Stepnickich i Torfowisko pod Zieleńcem. Parametr ten był ogólnie oceniany trochę lepiej niż w poprzednich badaniach, w których przykładowo odnotowano tylko 57 ocen FV). Na niskie oceny parametru wpływała głównie fragmentacja siedliska i zmniejszanie się powierzchni otwartych torfowisk w wyniku sukcesji wtórnej.

Specyficzna struktura i funkcje

Parametr ten był oceniany najczęściej na U1 (52% ocen). Ocenę właściwą uzyskało 28 stanowisk (23%), a ocenę U2 – 30 stanowisk (25%). Najgorzej oceniane stanowiska znajdowały się przykładowo w obszarach: Karkonosze, Dolina Biebrzy, Puszcza Białowieska, Puszcza Kozińska, Ostoja Przedborska, Uroczyska Puszczy Solskiej, Uroczyska Lasów Janowskich, Lasy Skarżyskie, Torfowiska Gór Izerskich, Uroczyska w



Lasach Stepnickich, Lasy Cisowsko-Orłowińskie, Ostoja Knyszyńska, Torfowisko pod Zieleńcem, Pojezierze Sejneńskie. W porównaniu do poprzednich badań oceny tego parametru się pogorszyły (np. liczba ocen U2 wzrosła z 19 do 34). Pogarszanie się stanu torfowisk wynika głównie z postępującej sukcesji wtórnej (przede wszystkim zarastanie sosną zwyczajną).

Perspektywy ochrony były oceniane na ogół na FV – 57% stanowisk. Najgorzej, na U2, oceniono tylko 9 stanowisk (7%) i były to: Bagnisko w Karkonoszach, Czerlonka w Puszczy Białowieskiej, Dąbrowa Kozłowska w Puszcza Kozienicka, Gnieździska i Jedle w Ostoi Przedborskiej, Lipa w Uroczyska Lasów Janowskich, Lipowe Pole Plebańskie w Lasach Skarżyskich oraz stanowisko Nad Hałą w obszarze Torfowiska Gór Izerskich i stanowisko Topieliska (obszar Torfowisko pod Zieleńcem). W porównaniu do poprzednich badań parametr ten miał obecnie nieco lepsze oceny (wzrost liczby ocen z 50 na 65).

Ocena ogólna połowy stanowisk to U1 (dokładnie 50%). Najgorzej oceniono 33 stanowiska (27,5%). Właściwy stan odnotowano tylko w 27 przypadkach (22 &). Najgorzej oceniane stanowiska były położone w obszarach: Karkonosze, Dolina Biebrzy, Puszcza Białowieska, Puszcza Kozienicka, Ostoja Przedborska, Ostoja Knyszyńska, Torfowiska Gór Izerskich, Uroczyska Puszczy Solskiej, Uroczyska Lasów Janowskich, Lasy Skarżyskie, Uroczyska w Lasach Stepnickich, Lasy Cisowsko-Orłowińskie, Pojezierze Sejneńskie, Torfowisko pod Zieleńcem. W porównaniu do poprzednich badań ocena ogólna trochę się pogorszyła, przykładowo odnotowano tylko 27 ocen FV (poprzednio 38 ocen FV).

Zestawienie ocen wskaźników na obszarach Natura 2000

Tab. 5. Wskaźniki na obszarach Natura 2000 – region alpejski

Parametr	Wskaźnik	Ocena (2 obszary)				Suma
		FV	U1	U2	XX	
		właściwa	niezadowolająca	zła	Nieznana	
Powierzchnia siedliska		0	2	0	0	2
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	1	1	0	0	2
	Melioracje odwadniające	1	1	0	0	2
	Obce gatunki inwazyjne	2	0	0	0	2
	Obecność krzewów i drzew	0	2	0	0	2
	Odpowiednie uwodnienie	0	1	1	0	2
	Pokrycie i struktura gatunków torfowców	1	1	0	0	2
	Pozyskanie torfu	2	0	0	0	2
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	0	2	0	0	2
	Struktura powierzchni torfowiska (obecność dolinek i kęp)	0	2	0	0	2
	Ocena parametru specyficzna struktura i funkcje	0	1	1	0	2
Perspektywy ochrony		0	2	1	0	2

**Tab. 6. Wskaźniki na obszarach Natura 2000 (21 obszarów) – region kontynentalny**

Zestawienie ocen wskaźników dla siedliska przyrodniczego na badanych obszarach NATURA 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym); wartości w tabeli oznaczają liczbę obszarów

Parametr	Wskaźnik	Ocena (21 obszarów)				Suma
		FV	U1	U2	XX	
		właściwa	niezadowolająca	zła	Nieznana	
Powierzchnia siedliska		12	6	3	0	21
Specyficzna struktura i funkcje	Gatunki charakterystyczne	18	3	0	0	21
	Melioracje odwadniające	13	6	2	0	21
	Obce gatunki inwazyjne	20	1	0	0	21
	Obecność krzewów i drzew	3	15	3	0	21
	Odpowiednie uwodnienie	12	9	0	0	21
	Pokrycie i struktura gatunków torfowców	13	5	3	0	21
	Pozyskanie torfu	20	1	0	0	21
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	13	6	2	0	21
	Struktura powierzchni torfowiska (obecność dolinek i kęp)	14	3	4	0	21
	Ocena parametru specyficzna struktura i funkcje	3	13	5	0	21
Perspektywy ochrony		9	9	2	1	21



Podsumowanie i porównanie ocen stanu ochrony siedliska przyrodniczego, w tym jego parametrów w obszarach Natura 2000

Tab. 7. Parametry i ocena ogólna stanu ochrony na obszarach NATURA 2000 i porównanie wyników badań – region alpejski

Obszary NATURA 2000	Oceny dla obszarów NATURA 2000							
	Powierzchnia siedliska		Specyficzna struktura i funkcje		Perspektywy ochrony		Ocena ogólna	
	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań
Bieszczady	U1	U1	U1	U2	U1	U1	U1	U2
Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
Suma ocen poszczególnych parametrów	FV - 0	FV - 0	FV - 0	FV - 0	FV - 0	FV - 0	FV - 0	FV - 0
	U1 - 2	U1 - 2	U1 - 2	U1 - 2	U1 - 2	U1 - 2	U1 - 2	U1 - 1
	U2 - 0	U2 - 0	U2 - 0	U2 - 0	U2 - 0	U2 - 0	U2 - 0	U2 - 1
	XX - 0	XX - 0	XX - 0	XX - 0	XX - 0	XX - 0	XX - 0	XX - 0

Wszystkie parametry obszaru Natura 2000 Torfowiska Orawsko-Nowotarskie zostały ocenione jako niezadowolające. Stan tego siedliska na obszarze od poprzednich badań monitoringowych nie uległ zmianie. Natomiast stan siedliska w Bieszczadach został oceniony gorzej niż w poprzednim badaniu – obniżono parametr specyficzna struktura i funkcje z U1 na U2, a tym samym również ocenę ogólną obszaru.

Tab. 8. Parametry i ocena ogólna stanu ochrony na obszarach NATURA 2000 i porównanie wyników badań – region kontynentalny

Zestawienie ocen parametrów i oceny ogólnej stanu ochrony siedliska przyrodniczego na badanych obszarach NATURA 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym w latach 2006-2008 i 2013-2014

Obszary NATURA 2000	Oceny dla obszarów NATURA 2000							
	Powierzchnia siedliska		Specyficzna struktura i funkcja		Perspektywy ochrony		Ocena ogólna	
	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań
Ostoja Przedborska	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
Lasy Cisowsko-Orłowińskie	-	FV	-	U2	-	U1	-	U2
Dolina Biebrzy	U2	U2	U2	U2	U1	U2	U2	U2
Góry Białskie i Grupa Śnieżnika	FV	FV	FV	U1	FV	XX	FV	U1
Janiewickie Bagno	U1	FV	U2	U1	XX	FV	U1	U1



Jeziora Szczecineckie	U1	FV	FV	U1	FV	FV	U1	U1
Karkonosze	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Ostoja Augustowska	U1	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1
Ostoja Knyszyńska	U1	U1	FV	U2	U1	U1	U1	U2
Ostoja Poleska	U1	FV	FV	FV	U1	FV	FV	FV
Pojezierze Sejneńskie	U1	U1	U1	U1	FV	U1	U1	U1
Puszcza Białowieska	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2	U2
Puszcza Romincka	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1	U1
Słowińskie Błoto	U1	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Torfowiska Gór Izerskich	U1	U1	FV	U1	FV	U1	U1	U1
Torfowisko pod Zieleńcem	U1	U1	U1	U1	XX	FV	U1	U1
Uroczyska Lasów Janowskich	U1	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1
Uroczyska Puszczy Drawskiej	U1	FV	FV	FV	U1	FV	U1	FV
Uroczyska Puszczy Solskiej	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
Uroczyska w Lasach Stepnickich	-	U2	-	U2	-	U1	-	U2
Warnie Bagno	U2	FV	U2	U1	U2	FV	U2	U1
Suma ocen poszczególnych parametrów	FV - 3 U1 - 13 U2 - 3 XX - 0	FV - 12 U1 - 6 U2 - 3 XX - 0	FV - 7 U1 - 8 U2 - 4 XX - 0	FV - 3 U1 - 13 U2 - 5 XX - 0	FV - 7 U1 - 9 U2 - 1 XX - 2	FV - 9 U1 - 9 U2 - 2 XX - 1	FV - 3 U1 - 13 U2 - 3 XX - 0	FV - 3 U1 - 13 U2 - 5 XX - 0



Oddziaływania i zagrożenia

Tab. 9. Oddziaływania na stanowiskach i porównanie wyników badań – region alpejski (12 stanowisk)

Kod	Oddziaływanie	łącznie liczba monitorowanych stanowisk	Wpływ pozytywny (liczba stanowisk)			Wpływ neutralny (liczba stanowisk)			Wpływ negatywny (liczba stanowisk)			Czy oddziaływania były stwierdzone w poprzednich badaniach tak- podać liczbę/nie
			A	B	C	A	B	C	A	B	C	
B02_03	usuwanie podszytu	3	3									3
C01_03	Wydobywanie torfu	2							1	1		2
C01_03_01	ręczne wycinanie torfu	3								3		2
C01_03_02	mechaniczne usuwanie torfu	1							1			1
D01_01	ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe	2						2				1
D01_02	drogi, autostrady	1							1			1
E03_04	Inne odpady	2								2		1
F04_02	zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp.)	7		1			1	5				3
G01_02	turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych	1				1						NIE
H05_01	odpadki i odpady stałe	2								2		1
I02	problematiczne gatunki rodzime	5							1	2	2	3
J02_01_02	osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	8						3		3	2	4
K02_01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	12							4	4	4	9

Najczęściej pojawiającym się oddziaływaniem w obrębie monitorowanych stanowisk były: ręczne wycinanie torfu, inne odpady, zbieractwo grzybów, porostów i jagód, osuszanie terenów bagiennych oraz sukcesja. Jednak jedynie zbieractwo oraz usuwanie podszytu ma pozytywny lub neutralny wpływ na siedlisko. Zbieracze owoców sporadycznie odwiedzający torfowiska sprzyjają utrzymaniu się dolinek w miejscach bardziej przesuszonych. Pozostałe oddziaływania mają negatywny wpływ. Osuszanie terenów bagiennych prowadzi do zaburzenia stosunków wodnych i degradacji siedliska. Ludność zbierająca owoce znacząco plastikowymi butelkami i torbami trasy dojścia do miejsc zbioru owoców żurawiny przez co zaśmiecają teren torfowisk. Również ręczne wycinanie torfu ma bardzo negatywny skutek dla siedliska choć w ostatnim czasie jest on niewielki. Na terenie torfowisk widoczna jest sukcesja, która prowadzi do zaniknięcia siedliska i przekształcenia ich w kierunku borów bagiennych. Wszystkie oddziaływania oprócz



zaśmiecania były notowane w poprzednich badaniach monitoringowych na tych samych stanowiskach. Nie ma oddziaływań, które występowały w poprzednim monitoringu, a nie występują teraz.

Tab. 10. Oddziaływania na stanowiskach i porównanie wyników badań – region kontynentalny (120 stanowisk)

Kod	Oddziaływanie	Łącznie liczba monitorowanych stanowisk	Wpływ pozytywny (liczba stanowisk)			Wpływ neutralny (liczba stanowisk)			Wpływ negatywny (liczba stanowisk)			Czy oddziaływanie było stwierdzone w poprzednich badaniach tak- podać liczbę/nie
			A	B	C	A	B	C	A	B	C	
A08	Nawożenie /nawozy sztuczne/	4							1	3		3
B02_04	usuwanie martwych i umierających drzew	2				1					1	3
B02_06	przerzedzenie warstwy drzew	4	3		1							2
C01_03_01	ręczne wycinanie torfu	5						3		2		3
C01_03_02	mechaniczne usuwanie torfu	1							1			1
D01_02	drogi, autostrady	5							2	1	2	3
E03	odpady, ścieki	1									1	NIE
E03_01	pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych	5								2	3	2
F04	pozyskiwanie / usuwanie roślin lądowych - ogólnie	2									2	NIE
F04_02	zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp.)	15		1				1	2		1	10
G01_04_01	turystyka górską i wspinaczka	4						1			3	3
G04_02	zaniechanie użytkowania dla celów wojskowych	1			1							1
G05_07	niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	3									3	NIE
I02	problematiczne gatunki rodzime	7							2	3	2	4
J02_01_02	osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych	11							1	7	3	8
J02_01_03	wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfianek	4	1	1	2							NIE
J02_05	Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie	5							4	1		3
K01	abiotyczne (powolne) procesy naturalne	9							1	5	3	6
K01_01	Erozja	2					1	1				1
K01_03	Wyschnięcie	1							1			1
K01_04	Zatopienie	1		1								NIE
K02_01	zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	38					1		11	14	1	34



Oddziaływania, które występowały w poprzednim monitoringu a nie występują teraz to: odpady, ścieki pozyskiwanie / usuwanie roślin lądowych – ogólnie, niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak, wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfianek, Zatopienie.

Najczęściej obecnie występującym oddziaływaniem jest zmiana składu gatunkowego (sukcesja) występująca na 38 stanowiskach. Rzadszym, ale bardzo istotnym oddziaływaniem jest ręczne wycinanie torfu, które w przypadku gdzie jest wykonywane na bardzo niewielką skalę ma wpływ neutralny. Tam gdzie wycinane są większe powierzchnie wpływa na niszczenie siedliska. Zagrożenie to występowało w poprzednich latach, ale na mniejszej liczbie stanowisk. Modyfikowanie funkcjonowania wód polega przede wszystkim na odwadnianiu i budowaniu rowów melioracyjnych. Sprawia to, że siedlisko jest przesuszone i giną gatunki roślin naczyniowych i mszaków, które są wrażliwe na brak wody. Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych powoduje zaśmiecanie siedliska. Zbieractwo, na tym siedlisku przede wszystkim żurawiny dopóki ma charakter mało intensywny ma neutralny wpływ na to siedlisko.

Tab. 11. Zagrożenia na stanowiskach i porównanie wyników badań – region alpejski (12 stanowisk)

Zagrożenie	łącznie liczba monitorowanych stanowisk	Czy zagrożenie było przewidywane w poprzednich badaniach tak-podać liczbę/nie
Sukcesja w kierunku boru bagiennego	12	10
Rozpad struktury kępkowo dolinkowej	1	1
Ekspansja <i>Calluna vulgaris</i>	5	5
Eksploatacja torfu	4	2

Podstawowym zagrożeniem dla torfowisk wysokich jest sukcesja w kierunku boru bagiennego. Przy braku działań ochronnych polegających na wycinaniu podrostu drzew siedlisko to zarośnię. Na jednym ze stanowisk zagrożeniem jest rozpad struktury kępkowo-dolinkowej. Zaczynają zanikać gatunki typowe dla dolinek. W miejscach bardziej przesuszonych zagrożeniem jest ekspansja wrzosu zwyczajnego *Calluna vulgaris*, który zaczyna masowo wchodzić na tereny torfowiskowe. Eksploatacja torfu prowadzi do zniszczenia struktury torfowiska oraz do zaburzenia stosunków wodnych w jego obrębie. Wszystkie te zagrożenia występowały podczas ubiegłych badań monitoringowych

Tab. 12. Zagrożenia na stanowiskach i porównanie wyników badań – region kontynentalny (120 stanowisk)

Zagrożenie	łącznie liczba monitorowanych stanowisk	Czy zagrożenie było przewidywane w poprzednich badaniach tak-podać liczbę/nie
Sukcesja do boru bagiennego	38	34
Ekspansja <i>Phragmites australis</i>	1	Nie
Intensywna eksploatacja torfu	1	1
Eutrofizacja	1	1
Zaśmiecanie	5	2
Ręczne wycinanie torfu	5	3
Obniżanie poziomu wód	11	8
Wydeptywanie	4	3
Zbiór żurawiny, zbieractwo	15	10

Najczęściej pojawiającym się zagrożeniem jest sukcesja. Na torfowiskach zaczyna zwiększać się pokrycie przez drzewa i krzewy. Dużym zagrożeniem jest wydeptywanie torfowisk przez okoliczną ludność zbierającą żurawinę. Oprócz rozdeptywania powodują one także zaśmiecanie siedliska. Na dwóch stanowiskach odnotowano występowanie sukcesji zmierzającej w kierunku powstania boru bagiennego. Jedno ze stanowisk zagrożone jest już wkraczającą ekspansją trzciny pospolitej *Phragmites australis*. Obniżenie poziomu wód w obrębie torfowiska powoduje przesuszenie siedliska i jego degradację. Na kilku stanowiskach ręczne wycinanie torfu, które ma dużo mniej negatywny wpływ od intensywniej



mechanicznej eksploatacji torfu, która może doprowadzić do zaniku siedliska. Większość z tych zagrożeń występowała wcześniej.

Informacja o gatunkach obcych

Tab. 13. Gatunki obce

Obszar NATURA 2000	Stanowisko	Obserwowane gatunki obce (lista gatunków)	
		Wyniki poprzednich badań	Wyniki obecnych badań
PLH260004 Ostoja Przedborska	Gnieździska 2	nawłoc późna <i>Solidago gigantea</i> Aiton	nawłoc późna <i>Solidago gigantea</i> Aiton
PLH260004 Ostoja Przedborska	Ruda	erechites jastrzębcowaty <i>Erechtites hieraciifolia</i> (L.) Raf. ex. DC.	erechites jastrzębcowaty <i>Erechtites hieraciifolia</i> (L.) Raf. ex. DC.

Wyżej wymienione stanowiska leżą w regionie biogeograficznym kontynentalnym, natomiast w regionie biogeograficznym alpejskim nie odnotowano występowania gatunków obcych

Ocena zastosowanej metodyki monitoringu i ewentualne propozycje zmian wraz z uzasadnieniem.

Użyta metodyka jest właściwa do przeprowadzania monitoringu dla siedliska 7110.

Propozycje działań ochronnych oraz wnioski dotyczące skuteczności dotychczas wykonywanych zabiegów

Na niewielkiej części stanowisk obserwowano usuwanie warstwy drzew i krzewów oraz zasypywanie rowów. Działania te są właściwe dla ochrony tego siedliska przyrodniczego.

W celu przeprowadzenia programu ochrony czynnej torfowiska należałoby wprowadzić kontrolę uwodnienia torfowisk. W przypadku niewystarczającego uwodnienia należy przede wszystkim doprowadzić do zasypania, spłycenia lub wprowadzenia zastawek do rowów melioracyjnych w celu podniesienia poziomu wód. W celu zatrzymania procesu sukcesji należy prowadzić systematyczne usuwanie krzewów i podrostu drzew.

Syntetyczne podsumowanie wyników dla siedliska przyrodniczego

Informacja w jakich regionach geograficznych występuje dane siedlisko przyrodnicze:

Region biogeograficzny alpejski i kontynentalny.

Rok/lata poprzednich badań: 2006, 2007, 2008

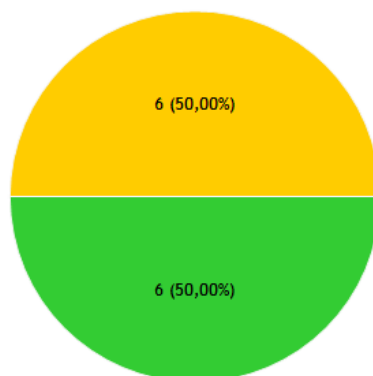
Rok/lata obecnych badań: 2013, 2014



Region alpejski

Powierzchnia siedliska

Powierzchnia siedliska była oceniana w regionie alpejskim na FV na połowie stanowisk, natomiast na U1 na pozostałych stanowiskach. Brak ocen U2. Niższe oceny uzyskały stanowiska: Dźwiniacz, Litmirz, Tarnawa Niżna i Wołosate w Bieszczadach oraz Łysa Puścizna i Za Lasem Kaczmarka na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich. Oceny te w stosunku do poprzednich badań nieco się poprawiły (lepiej obecnie oceniono na części stanowisk na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich). Na niskie oceny tego parametru wpłynęła przede wszystkim fragmentacja siedliska.

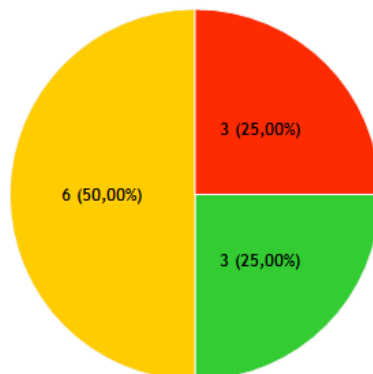


FV właściwy **U1** niezadawalający **U2** Zły **XX** nieznanym

Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.

Specyficzna struktura i funkcje

Parametr w regionie alpejskim został oceniony na FV na 3 stanowiskach, na U1 na 6 stanowiskach i na U2 na pozostałych 3 stanowiskach. Najgorzej oceniane stanowiska to: Dźwiniacz, Tarnawa Wyżna i Wołosate w Bieszczadach. Ocenę tego parametru obniżono w porównaniu do poprzednich badań na stanowiskach: Puścizna Mała (z FV na U1) oraz na stanowiskach Dźwiniacz i Tarnawa Niżna w Bieszczadach. Pogorszenie się tego parametru wynika głównie z pogarszającego się uwodnienia i postępującej sukcesji (zarastanie torfowisk sosną i brzozą)



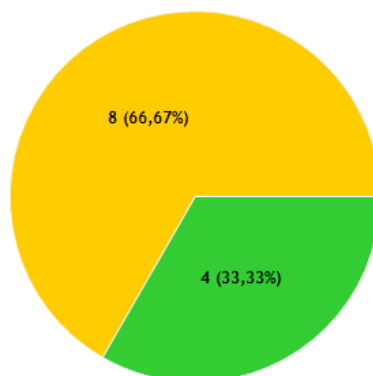
FV właściwy **U1** niezadawalający **U2** Zły **XX** nieznanym

Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.



Perspektywy ochrony

Perspektywy ochrony oceniono na FV tylko na 4 stanowiskach. Były to stanowiska: Dźwiniacz i Litmirz w Bieszczadach oraz stanowiska Puścizna Wielka 1 i Puścizna Wielka na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich. Na pozostałych stanowiskach parametr oceniono na U1. W porównaniu do poprzednich badań ocena parametru pogorszyła się na 4 stanowiskach (z FV na U1): Wołosate, Tarnawa Niżna, Jasiowska Puścizna, Baligówka, na pozostałych stanowiskach się nie zmieniła.

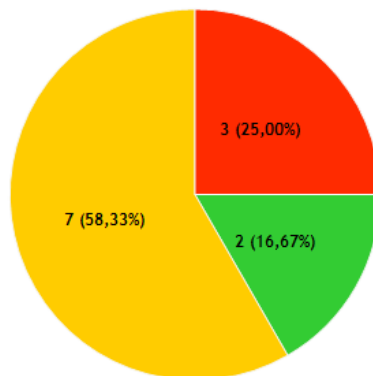


FV właściwy **U1** niezadawalający **U2** Zły **XX** niezany

Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.

Ocena ogólna

W regionie alpejskim na FV oceniono tylko 2 stanowiska, były to: Puścizna Wielka i Puścizna Wielka 1 na Torfowiskach Orawsko-Nowotarskich. Najgorzej oceniono następujące 3 stanowiska w Bieszczadach: Dźwiniacz, Tarnawa Niżna oraz Wołosate. W porównaniu do poprzednich badań ocena ogólna pogorszyła się na 3 stanowiskach: Puścizna Mała, Tarnawa Niżna i Dźwiniacz, a poprawiła się na stanowiskach: Puścizna Wielka i Baligówka. Z przeprowadzonych badań wynika, że stan tego siedliska w regionie alpejskim jest niezadawalający, co potwierdza ocenę wystawione w poprzednim okresie badawczym.



FV właściwy **U1** niezadawalający **U2** Zły **XX** niezany

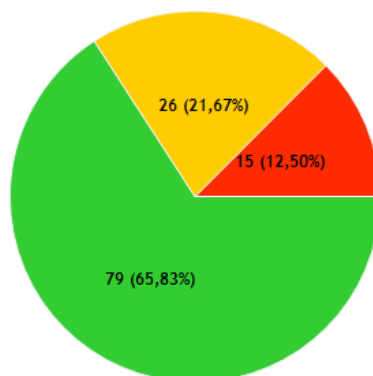
Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.



Region kontynentalny

Powierzchnia siedliska

Powierzchnia siedliska została oceniona na FV na 66% stanowisk. Najgorsze oceny (U2) uzyskało 15 stanowisk (12 %). Stanowiska te były położone w następujących obszarach Natura 2000: Karkonosze, Puszcza Białowieska, Puszcza Kozienicka, Ostoja Przedborska, Torfowiska Gór Izerskich, Lasy Skarżyskie, Uroczyska w Lasach Stepnickich i Torfowisko pod Zieleńcem. Parametr ten był ogólnie oceniany trochę lepiej niż w poprzednich badaniach, w których przykładowo odnotowano tylko 57 ocen FV. Na niskie oceny parametru wpływała głównie fragmentacja siedliska i zmniejszanie się powierzchni otwartych torfowisk w wyniku sukcesji wtórnej.

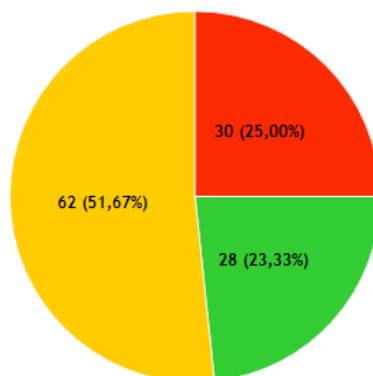


FV właściwy **U1** niezadowalający **U2** Zły **XX** nieznanym

Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.

Specyficzna struktura i funkcje

Parametr ten był oceniany najczęściej na U1 (52% ocen). Ocenę właściwą uzyskało 28 stanowisk (23%), a ocenę U2 – 30 stanowisk (25%). Najgorzej oceniane stanowiska znajdowały się przykładowo w obszarach: Karkonosze, Dolina Biebrzy, Puszcza Białowieska, Puszcza Kozienicka, Ostoja Przedborska, Uroczyska Puszczy Solskiej, Uroczyska Lasów Janowskich, Lasy Skarżyskie, Torfowiska Gór Izerskich, Uroczyska w Lasach Stepnickich, Lasy Cisowsko-Orłowińskie, Ostoja Knyszyńska, Torfowisko pod Zieleńcem, Pojezierze Sejneńskie. W porównaniu do poprzednich badań oceny tego parametru się pogorszyły (np. liczba ocen U2 wzrosła z 19 do 34). Pogarszanie się stanu torfowisk wynika głównie z postępującej sukcesji wtórnej (przede wszystkim zarastanie sosną zwyczajną).



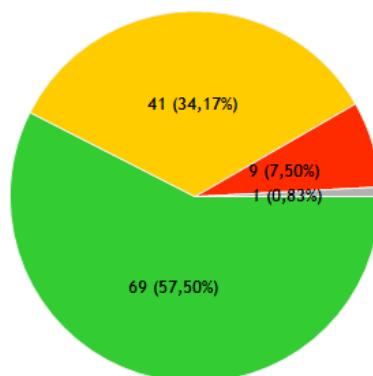
FV właściwy **U1** niezadowalający **U2** Zły **XX** nieznanym

Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.



Perspektywy ochrony

Perspektywy ochrony były oceniane na ogół na FV – 57% stanowisk. Najgorzej, na U2, oceniono tylko 9 stanowisk (7%) i były to: Bagnisko w Karkonoszach, Czerlonka w Puszczy Białowieskiej, Dąbrowa Kozłowska w Puszczy Kozienickiej, Gnieździska i Jedle w Ostoi Przedborskiej, Lipa w Uroczyska Lasów Janowskich, Lipowe Pole Plebańskie w Lasach Skarżyskich oraz stanowisko Nad Hałą w obszarze Torfowiska Gór Izerskich i stanowisko Topieliska (obszar Torfowisko pod Zieleńcem). W porównaniu do poprzednich badań parametr ten miał obecnie nieco lepsze oceny (wzrost liczby ocen z 50 na 65).

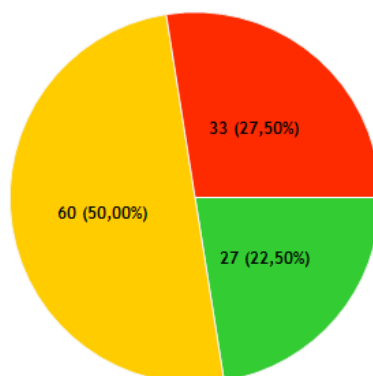


FV właściwy **U1** niezadowalający **U2** Zły **XX** nieznanym

Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.

Ocena ogólna

Ocena ogólna połowy stanowisk to U1 (dokładnie 50%). Najgorzej oceniono 33 stanowiska (27,5%). Właściwy stan odnotowano tylko w 27 przypadkach (22 &). Najgorzej oceniane stanowiska były położone w obszarach: Karkonosze, Dolina Biebrzy, Puszcza Białowieska, Puszcza Kozienicka, Ostoja Przedborska, Ostoja Knyszyńska, Torfowiska Gór Izerskich, Uroczyska Puszczy Solskiej, Uroczyska Lasów Janowskich, Lasy Skarżyskie, Uroczyska w Lasach Stepnickich, Lasy Cisowsko-Orłowińskie, Pojezierze Sejneńskie, Torfowisko pod Zieleńcem. W porównaniu do poprzednich badań ocena ogólna trochę się pogorszyła, przykładowo odnotowano tylko 27 ocen FV (poprzednio 38 ocen FV). Z przeprowadzonych badań wynika, że stan tego siedliska w regionie kontynentalnym jest niezadowalający, co potwierdza ocenę wystawioną w poprzednim okresie badawczym.



FV właściwy **U1** niezadowalający **U2** Zły **XX** nieznanym

Na wykresie przedstawiono liczbę stanowisk z daną oceną parametru, na podstawie obecnych badań terenowych, oraz procentowy udział danej oceny w odniesieniu do wszystkich badanych stanowisk siedliska.